

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ VE TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ

Zülfükar Aytaç Kışman¹⁷

Melek İnan¹⁸

GİRİŞ

Dünya ekonomisinde 1929 yılında büyük bir ekonomik kriz gerçekleşmiştir ve uzun yıllar devam eden bu kriz sırasında ekonomilerini korumak amacıyla tüm devletler, korumacı politikalar uygulamaya başlamışlardır. İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla çok düşük oranlarda gerçekleşen dış ticaret hacmi daha da düşük seviyelere indirgenmiştir (Türkcan ve Dişbudak, 2005: 150). Tüm devletlerin ekonomilerini dış dünyaya kapatmalarının dünya ticaretine verdiği zararın fark edilmesi üzerine 1944 yılında, milletlerarası iktisadi sorunların tartışılması, savaş sonrasında karşılaşılan yanlışların yinelenmemesi ve milletlerarası kârın tekâmülü amacıyla Bretton Woods konferansı toplanmıştır. Yapılan konferans neticesinde Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu’nun (IMF) kurulması hükmüne varılmış ve ticaretin düzenlenmesi amacıyla da milletlerarası bir teşkilatın oluşturulması kararı benimsenmiştir (Akın, 2014: 1714). Alınan kararlar neticesinde uluslararası ekonomik işbirliğinin arttırılması gerekliliği düşüncesiyle, İkinci Dünya Savaşı’ndan hemen sonra 1947 yılında Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (General Agreement on Tariffs and Trade-GATT) oluşturulmuştur. GATT’ın temel amacı uluslararası ticareti serbestleştirip arttırmak, yeni kurumlar oluşturmak ve herhangi bir ülkede ortaya çı-

¹⁷ Dr. Öğretim Üyesi, Fırat Üniversitesi, Dış Ticaret Bölümü, aytac@firat.edu.tr

¹⁸ Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, melekinan39@gmail.com

prıya dönüşmüştür (Dünya Ticaret Örgütü). Türkiye hem GATT'a taraf hem de sonrasında DTÖ'ye üye olarak dünya ticaret sistemi içindeki yerini almıştır. Türkiye'nin dış ticareti de dünyadaki gelişmelerden bağımsız olmayarak gelişme göstermiştir. Süreç içerisinde DTÖ ile olan ilişkilerinin yanında Avrupa Birliği tam üyelik sürecinde Gümrük Birliği Antlaşması ile de Türkiye, en önemli ticaret partnerleri olan Avrupa ülkeleri ile ilişkilerini güçlendirmiştir. Sonuç olarak Dünya Ticaret Örgütü'nün dünya ticaretinin serbestleşmesi yönünde ciddi katkıları olan bir kuruluş olduğu ve Türkiye'nin de gerek bu örgütle olan gerekse de diğer ticari ilişkileri ile dünya ticari sistemi içindeki yerini aldığı altı çizilmesi gerekli hususlardır.

Kaynakça

- AKIN, Ö.C.(2014). Dünya Ticaret Örgütü Uyuşmazlık Çözüm Mekanizmasında Misilleme Yaptırımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16,1713-1739.
- AKMAN, M.S. & Yaman, Ş.(2008). Dünya Ticaret Örgütü Doha Turu Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri ve Türkiye. Ankara: Tepav Yayınları.
- ALDEMİR, Ş.(1997). Türkiye Dış Ticaret Sisteminin Serbestleşme Sürecinde GATT ve AB' NİN ROLÜ(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- AYDIN, C.(2004). *Dünya Ticaret Örgütü Tarım Müzakereleri, AB ve Türkiye'nin Pozisyonları*(Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ankara.
- AYNACI, T.(2015).*Gümrük Birliği'nin Türkiye-Avrupa Birliği Dış Ticaretine Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- CEŞTEPE, H. (2006). Dünya Ticaret Örgütü'nün Son Dönemlerdeki Uygulamalarının Türkiye'ye Etkileri. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*,6(12), 155-179.
- DOĞANLAR, M., Bal, H.& Özmen, M.(2015). Uluslararası Ticaret ve Türkiye'nin İhracat Fonksiyonu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 83-109.
- DOĞAN, A. &Uzun, A.(2014). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkileri. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15(1), 325-344.

- ERALTUĞ, A.K.(2012). Uluslararası Ticaret Anlaşmalarının Sosyal Hükümleri. *TBB Dergisi* (99), 81-124.
- EKER, M.M.(1993). Çok Taraflı Ticaret Sistemi, Yeni Korumacılık ve Türkiye (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Devlet Planlama Teşkilatı.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2009). *GATT Bilgilendirme Rehberi*. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Daire Başkanlığı GATT Müdürlüğü, Yayın No:95.
- GERNİ, C., Emsen, Ö.S. & Değer, M.K. (2008). İthalata Dayalı İhracat ve Ekonomik Büyüme: 1980-2006 Türkiye Deneyimi. 2. Ulusal İktisat Kongresi, DEÜ İİBF İktisat Bölümü, İzmir.
- GÜNEŞ, B.(2009). Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Bir Hesaplanabilir Genel Denge Modeli Çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 123-170.
- KARA, Y.T.K. (2012). Dünya Ticaret Örgütü ve Bölgesel Ticaret Anlaşmaları İlişkisi: Sorunlar, Çözümler ve Türkiye'ye Yansımaları (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- KAYA, T.(2010). DTÖ Hukuku Uygulamasında Ayrımcılık Yapmama İlkesi. *AUHFD*, 59(2), 183-242.
- KOÇTÜRK, O.M. & Kocaefe, A.(2014). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türk Dış Ticareti Üzerine Etkileri. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 20(2), 65-77.
- ÖZALP, B. & Ören, M.N.(2014). Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşması Çerçevesinde İleri Tarım Müzakerelerindeki Gelişmeler ve Türkiye Tarımı Üzerine Etkileri. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 20(1), 29-39.
- ÖZEL, H.A. (2011). Türkiye' de Ticari Serbestleşmenin Tarihsel Gelişimi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (6:2), 73-92.
- ÖZKAN, A.K.(2010). Uluslararası Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması(GATT) ve Türkiye' nin Tarımsal Ürünler Dış Ticaretine Etkileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- ÖZLÜK, D.(2018). GATT ve Dünya Ticaret Örgütü'nün Uluslararası Politik Ekonomideki Rolü. *TurkishStudies* 13(7), 367-381.
- SAVRUL, B.K., Özel, H.A. & Kılıç, C. (2013). Osmanlı' nın Son Döneminden Günümüze Türkiye' de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* (8:1), 55-78.
- SEZGİN, Ş.(2009). Türkiye' de 1990-2006 Yılları Arasında Dış Ticaret- Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi* (2), 175-190.
- ŞAHİNÖZ, A.(2002). *Dünya Ticaret Örgütü'nün Dönüşümü*. Küreselleşme ve Türkiye Tarımı Sempozyumu, Ankara.
- ŞENER, D. (2015). Dünya Ticaret Örgütü Çatısı Altındaki Düzenlemelerin Küreselleşmeye Katkısı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi. İstanbul.

- TÜRKCAN, K. & Dişbudak, C. (2005). Antidamping Uygulamalarının Ekonometrik Analizi: Türkiye Örneği. *İktisat, İşletme ve Finans*.20(233), Ağustos, 149-164.
- TÜRKCAN, K. & Pişkin, E.(2014). Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin İhracat Dinamiğine Etkisi: Yaygın ve yoğun ticaret.
- UTKULU, U. (2005). Türkiye' nin Dış Ticareti ve Değişen Mukayeseli Üstünlükler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları*, İzmir.
- WALLACH, L. & Sforza, M.(2002). *DTÖ Kimin Ticaret Örgütü? Şirket Küreselleşmesine Direnmek İçin Nedenler*.İstanbul: Metis Yayınları.
- YENİPAZARLI, A.(2003). *Dünya Ticaret Örgütü(DTÖ), Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Rolü, Önemi ve Türkiye* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- YENİPAZARLI, A. & Erdal, F.(2010). Dış Ticaretin Serbestleşmesi ve Ekonomik Büyüme. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(1), 15-24.
- YILMAZ, F. (2006). Dünya Ticaret Örgütü' nde Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- YOLCHUYEV, R.(2016). Uluslararası Ticaret Düzenlemeleri Bağlamında Dünya Ticaret Örgütü Kuralları ve Sözleşmelerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Değerlendirme. *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü*.